

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Preot acad. dr. Mircea Păcurariu, *Unitatea românească prin Biserică*, Editura Andreiana, Sibiu 2018, 384 pp.

Cu prilejul centenarului Unirii, Păr. prof. și acad. Mircea Păcurariu ne oferă această foarte întemeiată carte. Lucrarea pe care o recenzăm este de fapt o reeditare a tezei sale doctorale, restructurată și adusă la zi îndeosebi prin referințele bibliografice.

Prefața e semnată de ÎPS Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, iar un Cuvânt-înainte aparține autorului, în care P.C.Sa subliniază următoarele: “Este bine ca în acest an, 2018, să ne aducem aminte de toți cei care au contribuit, într-un fel sau altul, la menținerea conștiinței de unitate națională și la realizarea actului memorabil de la 1 Decembrie 1918. Între aceștia, fără îndoială că slujitorii Bisericii Ortodoxe și-au adus aportul lor”.

După o Introducere adecvată, urmează cele șase capitole în care se tratează următoarele teme: I. Unitate spirituală și culturală între Biserica Ortodoxă din Transilvania și domnitorii de peste munți, II. Schimburi culturale-bisericești între românii din Transilvania și cei de dincolo de Carpați, III. Cărturari români precursori ai unității naționale, IV.

Contribuția Țării Românești și a Moldovei la apărarea Ortodoxiei în Transilvania, V. Ajutoare materiale acordate de Țara Românească și Moldova Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, și VI. Unitate românească în secolul al XIX-lea până în 1918.

Concluziile, Bibliografia (foarte bogată), rezumatul în franceză și câțiva indici completează acest valoros volum care – potrivit și aprecierii prefațatorului (p. 6) – se recomandă „a fi lecturat de cât mai mulți preoți și tineri interesați de aspectele istorice ale actului de la 1 Decembrie 1918, care a fost bucuria cea mare a unirii provinciilor românești și sub aspect politic, nu numai lingvistic sau de credință”.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Preot acad. dr. Mircea Păcurariu, *Catedrala mitropolitană din Sibiu*, ed. a II-a, Editura Andreiana, Sibiu 2018, 1667 pp. + ilustrații alb-negru și color.

Această monografie, dedicată măreței catedrale sibiene, e la fel prefațată de Întâistătătorul Mitropoliei ardelene, ÎPS Laurențiu.

Prețioasa carte cuprinde două diviziuni. În Prima parte ne întâmpină o scurtă prezentare a vieții ecleziastice a Sibiului, urmată de istoricul ctitoririi Catedralei (cu specificarea ctitorilor și a binefăcătorilor); se dau detalii privind târnosirea Sfântului Lăcaș, nu mai puțin despre arhitectura și pictura edificiului sacru (pp. 13-85).

În Partea a doua (pp. 87 și urm.) sunt menționați ierarhii sibieni ce au servit în timp în Catedrala mitropolitană, apoi arhieriei și episcopii-vicari ai Arhiepiscopiei Sibiului, preoții și diaconii deservenți. Alte amănunte privesc corul catedral, hirotoniri, instalări și prohodiri de chiriarhi în catedrală, precum și oaspeții de seamă care au poposit în această preafrumoasă „casă a Domnului”.

Spre final, putem parcurge – alături de concluzii – impresiile despre Catedrală din anii zidirii și de mai târziu, remarcabilul tom încheindu-se cu două rezumate (englez și german), ca și cu numeroase reproduceri ce ilustrează în chip deosebit textul foarte documentat al Păr. prof.dr. Mircea Păcurariu; îi mulțumim respectuos pentru acest prețios dar făcut iubitorilor de frumos, de spiritualitate, în egală măsură foștilor studenți care au studiat la Sibiu și-și amintesc de sfântul lăcaș în care s-au rugat adesea.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Pr. prof. Nicolae Bordașiu și Pr. dr. Ioan-Mircea Ghitea, *Doi unioniști din Husasău de Criș. Preoții Gavril Iovan și Gheorghe Bordașiu, Oradea 2018, 224 pp.*

În bogatul program editorial având ca tematică „2018 - Anul omagial al unității de credință și de neam”, la mai multe edituri din România au apărut cărți închinat făuritorilor Marii Uniri sau celor care au pregătit acest moment de răscruce din viața neamului nostru românesc. Între acestea se numără și editarea cărții *Doi unioniști din Husasău de Criș. Preoții Gavril Iovan și Gheorghe Bordașiu*, la Editura Aureo din Oradea, redactată de către PC Părinți Nicolae Bordașiu și Ioan-Mircea Ghitea.

Așa cum sublinia Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în prefața unui volumului „Uniți în cuget și în simțiri” apărut în acest an la Editura Basilica: „Marea Unire din 1918 a fost și rămâne pagina cea mai strălucită a istoriei românești. Măreția ei constă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu a fost opera unui om politic, a unui guvern, a unui partid; ea este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan izvorât cu putere din adâncul conștiinței unității naționale”.

Printre cei care au avut o contribuție importantă la împlinirea acestui dezi-derat, se numără, fără îndoială, și cei 1226 de delegați de drept, între care învățătorul Gheorghe Bordașiu (mai târziu preot) și preotul Gavril Iovan. Cartea pe care o recenzăm aici este

închinată celor doi unioniști de pe Criș, din dorința declarată de autori chiar în introducere: „Să le aducem un omagiu bine meritat pentru modul în care au militat și au luptat alături de alți reprezentanți de seamă ai vremii pentru realizarea mărețului ideal, Unirea de la 1 Decembrie 1918“ (p. 24).

Cartea, ce se constituie într-un „veritabil medalion comemorativ-omagial” așa cum afirmă cunoscutul teolog Dr. Stelian Gomboș în Prefață (p. 9), se deschide cu poezia *Noi* a lui Octavian Goga, care vorbește despre suferințele românilor din Ardeal, din care amintim aici doar versurile: „La noi de jale povestesc/ A codrilor deșisuri, Și jale duce Mureșul/ Și duc tustrele Crișuri”.

Într-un prim capitol al cărții intitulat „Pe deasupra granițelor politice pe români i-a unit sângele, limba și legea” este prezentat nu numai contextul internațional în care a avut loc Marea Unire, ci și modul efectiv în care s-a produs acest ideal al românilor de pretutindeni. În acest capitol este prezentată și o listă cu delegații deputați la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din zona Bihorului, despre care autorii afirmă: „Nu întâmplător, românii bihoreni, au trimis la Alba Iulia cea mai impunătoare delegație, alcătuită din 131 de împuterniciți ai locuitorilor sateelor noastre” (p. 31). Din analiza listelor, este simplu de observat că toate clasele sociale au fost foarte bine reprezentate la acest eveniment (31 de țărani, 16 avocați, 7 preoți și alte 6 categorii sociale, între care și profesorii și învățătorii) (p. 36).

Capitolul următor al cărții este dedicat primului mare unificator al tuturor românilor: domnitorului Mihai Viteazul. Vorbind de mutațiile petrecute în conștiința românească, autorii arată în acest capitol de ce Mihai Viteazul a început a fi receptat ca unificator abia spre jumătatea secolului al XIX-lea (p. 63). Merită aici amintită titulatura folosită de către domnitorul născut în Drăgotești, pe malul stâng al Oltului, pe data de 6 iulie 1600: „Domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei” (p. 64). Datorită contextului internațional nefavorabil, această unire a fost însă de scurtă durată, Mihai Viteazul pierzând Ardealul în urma luptei de la Mirăslău (18/28 septembrie 1600). Domnitorul român este aproape să reunească cele trei Țări românești un an mai târziu, însă este ucis la Turda, pe 19 august, din ordinul generalului Basta. Această unire, deși de scurtă durată, a avut însă o „însemnătate covârșitoare în istoria poporului român”, constituind o adevărată „pildă și un îndemn pentru toate marile înfăptuiri ce au urmat” (p. 67), după cum, pe bună dreptate, subliniază autorii.

În următoarele două capitole este demonstrat rolul pe care l-a jucat *Preparandia* de la Arad, prima școală pentru pregătirea învățătorilor pentru școlile românești, „principala instituție de pregătire a dascălilor și preoților din Arad, Banat și Bihor” (p. 78) și subliniază rolul ziarului *Tribuna* (apărut mai întâi la Sibiu și apoi, din 1912, la Arad) la pregătirea spirituală a Unirii (p. 69).

În capitolul al 5-lea sunt prezentați doi dintre cei care au avut prilejul să

studieze la *Preparandia* de la Arad, care a funcționat între anii 1822 și 1948: tinerii bihoreni Gavril Iovan din Săcădat (tatăl marelui duhovnic de la Vladimirești și apoi, Recea, pr. Ioan Iovan) și Gheorghe Bordașiu (tatăl mărturisorului din temnițele comuniste, pr. Nicolae Bordașiu, unul dintre autori).

Următoarele două capitole sunt dedicate celor doi reprezentanți bihoreni la Marea Adunare de la Alba Iulia. Aici istoria națională se îmbină cu cea personală a părinților Ioan Iovan și Nicolae Bordașiu.

În capitolul dedicat învățătorului Gheorghe Bordașiu (mai târziu preot) atrag atenția câteva detalii: absolvind *Preparandia* de la Arad în anul școlar 1917-1918, a fost trimis pe front, în Italia, la Piave (p. 101). Întrucât starea frontului „a decăzut de tot și de teamă să nu fie trimiși pe front împotriva românilor, s-a constituit un grup de ostași care s-a retras spre locurile natale” (p. 102). Așa va ajunge tânărul Gheorghe Bordașiu învățător la Sălbociu, fiind numit pe data de 19 noiembrie 1918, iar pe 1 decembrie 2018 se va număra între reprezentanții bihoreni la Alba Iulia. Un alt amănunt este legat efectiv de Marea Adunare de la Alba Iulia, care a fost precedată de săvârșirea Sf. Liturghii în bisericile ortodoxă și greco-catolică din Alba Iulia. Întrucât scaunul mitropolitan de la Sibiu era vacant, protosul soborului ortodox a fost Episcopul Ioan Papp de la Arad. La această slujbă preotul Malița și învățătorul Gheorghe Bordașiu au dat primul *Amin*, așa cum avea să descrie

mai târziu evenimentul pr. Gheorghe Bordașiu, în *Cronica satului și a parohiei Săbolciu*, rămasă în manuscris: „Noi am zis cel dintâi AMIN la Marea Unire” (p. 108). Aici este nevoie de o mică clarificare, deoarece Pr. Acad. Mircea Păcurariu afirmă următoarele în legătură cu slujba premergătoare Adunării: „La cea ortodoxă a slujit episcopul Ioan Papp, răspunsurile fiind date de un grup de teologi sibieni, dirijați de profesorul Timotei Popoviciu” (Pr. acad. Mircea Păcurariu, „Făuritorii Marii Uniri”). Amănuntul clarificator ne-a fost oferit de pr. Nicolae Bordașiu în cadrul conferinței ținute la München pe data de 6 iulie 2018 (exact la 428 de ani de la intitularea lui Mihai Viteazul ca domn al celor trei Țări românești): „Întrucât Episcopul Ioan Papp dorea să înceapă slujba ceva mai repede, pentru ca să fie gata înainte de ora 10, și teologii nu erau încă la strană, pr. Malița și învățătorul Bordașiu au ‘dat primul Amin’”.

Merită notată aici și atitudinea debordantă a participanților la Marea Adunare la întoarcerea acasă, relatată de către cei doi autori ai cărții pe baza manuscrisului rămas de la pr. Gheorghe Bordașiu:

„Întoarcerea spre casă a fost mai cu ușurință de vreme ce tânărul Bordașiu notează în cronică peste 60 de ani, că toți cei din Bihor – și nu erau puțini – s-au întors acasă cu trenul și aproape toți împreună. Când au ajuns în gara mare Oradea (poate n. n.) toți delegații s-au încolonat și cântând cântece patriotice și marșuri românești au plecat de la gară spre centrul orașului

până în piața teatrului, de unde fiind seară, s-au îndreptat apoi fiecare spre domiciliul său, făcându-se despărțirea în acordurile marșului „Pe-al nostru steag e scris Unire”” (p. 110).

Tot în acest capitol este povestită pe scurt viața preotului Gheorghe Bordașiu, care mai târziu, mai ales după Dictatul de la Viena (august 1940), când a fost cedat Ardealul de Nord, a avut mult de suferit din partea ungarilor. Doar Providența divină l-a scăpat din mâinile ungarilor care doreau „să pună pe băț pielea popii cel tânăr” (p. 127). Citind acest lucru, putem simplu înțelege, de unde a învățat pr. Nicolae Bordașiu (mărturisitorul urmărit și întemnițat mulți ani de comuniști!) fermitatea credinței și curajul mărturisirii cu prețul vieții.

Cartea se încheie cu obișnuita listă bibliografică, cu documente și poze provenind de la cele două familii de unioniști (Iovan și Bordașiu), între care, de o importanță deosebită, *Cronica satului*, scrisă de către pr. Gheorghe Bordașiu.

Subliniind faptul că Unirea de la 1 Decembrie a avut urmări benefice nu numai pentru statul național unitar român, ci și pentru Biserică, salutăm apariția acestei cărți de istorie națională îngemănată cu istorii personale și o recomandăm tuturor celor care doresc să afle ceva mai mult despre implicarea efectivă a Bisericii în împlinirea visului de veacuri al românilor, folosind cuvintele de apreciere ale teologului Stelian Gomboș din *Prefață*:

„Volumul acesta, vine, exact, la momentul și la locul potrivit, căci,

măcar acum, în acest an special – centenar, suntem chemați și datori a-i cinsti și prețui, cu toată recunoștința și grațitudinea, pe toți marii bărbați ai acestui Neam Românesc, din toate vremurile și din toate locurile, aducându-ne, astfel, aminte, de mai marii noștri, fiindcă poate, așa, vom învăța și noi, câte ceva, exemplar și pilduitor, folositor și ziditor, în și pentru viețile și viețuirile noastre, de acum și de aici!...” (p. 10).

Prot dr. Alexandru Nan

Nicolae Danciu Petniceanu „Altarul cărții”, Timișoara, 2016-2017

Sub acest titlu, înzestratul scriitor Nicolae Danciu Petniceanu a scos – în 2016 și 2017, la Timișoara – două volume privind întâia mișcare literară din Banat.

În primul rând, autorul prezintă contextul istoric în care a apărut această „agoră românească”, cum însuși o denuște. În al doilea rând, sunt menționați cu numele slujitori ai Altarului bisericesc, care n-au acceptat în vremea dualismului austro-ungar maghiarizarea forțată, militând – și suferind din această cauză – pentru românism, între care preoții Gheorghe Tătucu (de la Iablanița) și Iosif Coriolan Buracu (de la Mehadia). În continuare, sunt specificate mijloacele prin care românii s-au străduit să contracareze efectele Legii Apponyi. Evident, după Unirea Banatului cu țara-mamă, activitatea culturală din Timișoara va

cunoaște o dezvoltare deosebită. Mai multe medalioane sunt consacrate scriitorilor bănățeni „altariști”; ne referim, bunăoară, la Constantin Miu-Lerca (I, p. 96 și urm.) care în anul 1932 a editat o apreciată carte intitulată *Biblice*. Mai departe sunt reproduse câteva poezii ale aceluiși poet: *Adam, Golgota, Mântuire*.

În tomul al doilea, mai multe pagini sunt dedicate zelosului preot și talentat condeier Melentie Șora (†1956), tatăl cunoscutului filosof contemporan nouă, Mihai Șora. Mai încolo (pp. 320-321), un text interesant privește poposirea lui Nichifor Crainic la Lugoj în 1936, pentru a conferenția. Despre ilustrul inventator Traian Vuia vorbește cel ce i-a fost un apropiat, inginerul și scriitorul Nicolae Ivan (p. 326 sqq.)

Cele două volume, amintite *ab initio* și prezentate aici succinct, avem convingerea că se vor lectura cu interes nu numai de cei preocupați de producția literară din Banat dintr-o anumită perioadă, ci și de toți aceia care simt românește și iubesc – cum notează însuși Dl Nicolae Danciu Petniceanu – “limba mamei noastre”.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Preot dr. Sorin Șelaru (coordonator), *Hotărârile Dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice, Editura Basilica, 2018, 573 pp.*

Secolul al XX-lea a însemnat pentru întreaga Teologie ortodoxă o reîntoarcere la sursele biblice și patristice, o re-centrare a reflecției teologice în metoda și duhul Părinților, în experiența și comuniunea Bisericii. Din această dinamică a recursului la sursele biblice și patristice ale teologiei, nu a făcut abstracție Teologia Dogmatică, care, în România, a înregistrat o înnoire considerabilă prin contribuția excepțională a părintelui Dumitru Stăniloae (1903-1993). Dar înnoirea Dogmaticii Ortodoxe, ca delimitare de influențele scolasticii apusene, ca asumare creatoare în interiorul Tradiției Bisericii, a metodei și duhului Părinților, reprezintă un proces care continuă și astăzi, fiind departe de a se fi încheiat. Efortul considerabil al dogmatistilor români din ultimii ani, de aprofundare și explicitare a Tradiției dogmatice ortodoxe, de înțelegere și valorificare a adâncurilor de viață și experiență ale dogmei în unitate cu spiritualitatea și cultul Bisericii, de răspuns creator la diversele problematice înscrise pe agenda lumii globalizate și secularizate, reprezintă semnul unei preocupări constante pentru afirmarea eclesială, experimentală a dogmei și vieții creștine. În acest efort al înnoirii Dogmaticii Ortodoxe, recursul la surse este esențial și călăuzitor în elaborarea unei teologii autentice, delimitate de diversele nuanțe și ingerințe subtile ale

ideologiilor modernității și postmodernității. Pe de altă parte, doar plecând de la surse, dincolo de construcțiile de Manual, fortificate, în cele mai multe cazuri, în disputele confesionale ale secolelor trecute, după o metodă și cu o terminologie de împrumut, vom putea stabili dinamic dialogul cu ceilalți creștini și cu cei care nu sunt creștini în contextul Europei și a lumii actuale.

În această dinamică teologică, se înscrie lucrarea *Hotărârile Dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice*, semnată de părintele Sorin Șelaru, conferențiar la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, în calitate de coordonator, secondat competent de mai tinerii Viorel Coman și George Gherga, foști studenți ai Facultății de Teologie Ortodoxă din București care, acum, își perfecționează studiile la Universitatea Catolică din Leuven, Belgia, corectura finală a textelor traduse fiind realizată de Protos. Dr. Policarp Pîrvuloiu.

Format în acribia teologică, dogmatică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, bun cunoscător al realităților ecumenice și bisericești actuale, promotor al Ortodoxiei românești în contextul noilor realități europene, cu contribuții semnificative în studiul Dogmaticii, mai ales în ceea ce privește ecleziologia, părintele Sorin Șelaru oferă, prin această lucrare, perspectiva reîntoarcerii la surse și, o fidelă radiografie teologică-dogmatică, istoric-ecclesială a celor șapte Sinoade Ecumenice.

O asemenea lucrare – care cuprinde textele cu cea mai mare autoritate în Biserica Ortodoxă, după Sfintele Scripturi – este unică în istoria Dogmaticii și teologiei românești, fiind rodul unei bune conlucrări între cei care au alcătuit-o, deși au existat în România, în decursul ultimului secol, unele încercări în acest sens. Proiectul lucrării are în vedere trei obiective: a) reunirea tuturor hotărârilor dogmatice ale Sinoadelor Ecumenice în integralitatea lor; b) prezentarea unei traduceri fidelă sensului literal și dogmatic al termenilor; c) oferirea unui acces direct la textul sursă, text aparținând celei mai bune ediții critice a momentului. Astfel, concepția volumului este inedită atât prin conținut, cât și prin formă, marcând un eveniment editorial-teologic de excepție.

Hotărârile Dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice ale Bisericii Ortodoxe traduse în limba română sunt însoțite de textul sursă grec și latin în oglindă, de textele patristice receptate și aprobate de unele dintre aceste Sinoade – *Scrisoarea a doua a Sfântului Chiril către Nestorie* (430), *Scrisoarea a treia a Sfântului Chiril către Nestorie* cu *Anatematismele* (430), *Scrisoarea de împăcare* trimisă de Sfântul Chiril al Alexandriei către Ioan al Antiohiei (433), *Tomul lui Leon al Romei către Flavian al Constantinopolului* (449), *Scrisoarea sinodală a episcopilor reuniți la Constantinopol* (382) – de introduceri concise, de o bibliografie extinsă și bine articulată în construcția și înțelegerea problematicii abordate, de note de subsol care explicitează textele și

termenii teologici, precum și contextele și implicațiile dogmatice, lingvistice, istorice și teologice ale celor șapte Sinoade Ecumenice. Traducerea textelor din această lucrare urmează cu fidelitate originalul grece și latin (acolo unde nu există textul grece) al textelor așa cum este acesta editat în *Conciliorum Oecumenicorum Decreta* (G. Alberigo *et alii*, 1973), cu câteva excepții: a) secțiunea introductivă din *Scrisoarea a treia a Sfântului Chiril către Nestorie* nu este inclusă în ediția din 1973 și a fost preluată din E. Schwartz (ed), *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, VI, 1, 33-34 (textul în limba greacă) și *Patrologia Graeca* (PG) 77, 106-110 (textul în limba latină); b) textul grece și latin al părții introductive din *Scrisoarea de împăcare* a fost preluat din PG 77, 173-178; c) paragraful de început al definiției dogmatice a Sinodului al IV-lea Ecumenic este adăugat din ediția critică Giuseppe Alberigo (ed.) *Conciliorum Oecumenicorum Generaliumque Decreta* din 2006.

Lucrarea *Hotărârile Dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice* nu doar oferă un instrumentar teologic-dogmatic de excepție, întregind și adâncind metodologic gândirea dogmatică românească, ci oferă date prețioase privind exercițiul sinodalității și sobornicității Bisericii. Ea apare în contextul în care, după Sfântul și Marele Sinod din Creta (2016), este nevoie să reflectăm teologic și practic la „funcționalitatea” Ortodoxiei la nivel global într-o lume secularizată și globalizată. Introducerile succinte la textele Sinoadelor și

traducerile acestora evidențiază câteva aspecte definitorii ale modului de gândire și lucrare sinodal al Părinților Bisericii: a) scopul principal al Sinoadelor a fost afirmarea unității de credință ortodoxe, marcând, în fața ereziilor, hotarele adevărului de credință; b) Părinții Bisericii reuniți în Sinoadele Ecumenice aveau conștiința că îi continuă pe Apostoli și exprimă Tradiția vie a Bisericii, această conștiință dogmatică având un caracter sincron și diacronic; c) Sinoadele Ecumenice nu inovează dogmatic, metodologia Părinților fiind exercitată în conformitate și fidelitate creatoare cu Sfintele Scripturi și Tradiția Bisericii de până la ei, fiind totodată expresia sinodalității și sobornicității Bisericii. În acest context, un rol important îl au florilegiile patristice; d) Dogmatizarea sinodală era strâns legată de mărturisire, de calitatea de *păstori* în mijlocul comunităților, calitate pe care Părinții, din interiorul Tradiției, o exprimau într-o viziune unitară asupra vieții, experienței și teologiei Bisericii; e) Credința mărturisită și formulată la Sinoadele Ecumenice, deși oferă răspuns contextual provocărilor iscate în Biserică prin virulenta propagare a ereziilor, depășesc contextul istoric dat, devenind, prin exercitarea sinodalității, credința sobornicească a Bisericii; f) Credința mărturisită și formulată sinodal nu reprezintă un simplu exercițiu teoretic, desprins de viața, experiența și Tradiția Bisericii, ci are caracter eclesial-experimental-soteriologic; g) Hotărârile Dogmatice ale Sinoadelor Ecumenice exprimă și

structurează conștiința dogmatică a Bisericii, fiind normative pentru Biserică, pentru reflecția teologică și dimensiunea mărturisitoare și mântuitoare a vieții creștine.

Prezentată într-un stil sobru, academic și foarte clar, fără forțări conceptuale și terminologice, cu o explicitare a termenilor asumați în traducere și cu o onestă conștiință a limitelor oricărei traduceri în cazul unor termeni, cu suficiente nuanțări teologice care întregesc tabloul problematicii abordate și cu o elasticitate creatoare în prezentarea textelor, lucrarea coordonată de părintele Sorin Șelaru se înscrie, fără tăgadă, în semnificativele realizări ale dogmatiştilor ortodocși români în epoca *post-Stăniloae*. Ea acoperă un gol de conținut și metodă în Dogmatica românească, oferind un instrumentar teologic-dogmatic indispensabil cercetării și, totodată, reamintindu-ne fiecăruia dintre noi de importanța fundamentală a surselor, într-o depășire creatoare a vechilor manuale și metode din arealul Dogmaticii Ortodoxe a ultimelor secole. O asemenea lucrare era așteptată în teologia ortodoxă română și credem, având în vedere competența autorilor, că editarea ei reprezintă un fructuos și promițător început în recuperarea surselor, în aprofundarea eclesială a dogmelor printr-o teologie vie și creatoare, în continuitate mărturisitoare cu Tradiția Bisericii, cu metoda și duhul Părinților.

Preot prof. dr. Cristinel Ioja

Valentin Bugariu, Gătaia. Monografie, Editura Sitech, Craiova, 2018, 438 pp.

Doctor în Filologie, deși cu modestie, nu menționează acest lucru în semnătura de autor, alcătuitor a numeroase volume, studii și articole în domeniul Teologiei, părintele paroh Valentin Bugariu, slujitor la parohia Birda, județul Timiș ne-a oferit recent o nouă bucurie editorială: Monografia Gătaiei.

Lucrarea, monumentală prin numărul de pagini și bogata bibliografie folosită, este inedită prin inițiativă și conținut. Cunoșterea trecutului patriei noastre este o condiție pentru a scruta cu demnitate viitorul și a-l trăi, inclusiv pe măsura faptelor înaintașilor noștri. Cine nu își cunoaște istoria este ca un copil care nu își cunoaște părinții, spunea odinioară marele istoric Nicolae Iorga.

Nu întâmplător lucrarea este închinată centenarului Marii Uniri de la 1918, în anul Unității de neam și de credință, denumit astfel de către Sfântul Sinod.

Reliefând conținutul volumului, vom arăta acum alcătuirea pe capitole a acestuia.

Capitolul I tratează Așezarea geografică și condițiile naturale, cu elemente de climă, relief, vegetație, faună ș.a.

Capitolul II este dedicat istoriei orașului Gătaia și localităților aparținătoare, din cele mai vechi timpuri și până în perioada contemporană.

Al treilea capitol se referă la instituțiile publice ale orașului: poliție, poștă, bancă etc.

Școala și activitatea culturală din zona Gătaiei sunt temele capitolului IV.

Biserica este un capitol vast (al V-lea) din volum, autorul ocupându-se de bisericile ortodoxe române din Gătaia, Percosova, Sculea, Șemlacu Mare și Colonia Gătaia. De menționat că părintele Valentin a fost mai mulți ani preot paroh – cu rezultate care se văd – la parohia Colonia Gătaia. Bineînțeles că nu este uitată mănăstirea Săraca, monument emblematic pentru eparhia Timișoarei, fapt pentru care a și fost inclus în chiar stema și sigiliul acesteia.

Detalii despre economie ne sunt oferite în capitolul VI, iar informații despre demografie, tradiții și interculturalitate se găsesc în capitolul VII, care este și ultimul. Am remarcat aici mai multe elemente de grai bănățean, pe care le știam din satul copilăriei mamei, care e bine că au fost consemnate pentru că tinerii nu le mai folosesc azi și astfel se vor uita.

Bibliografia cuprinde izvoare, volume, articole și resurse web privitoare la trecutul și prezentul acestei frumoase localități bănățene.

Părintele Valentin Bugariu este unul dintre puținii preoți din eparhia Timișoarei cu autentice și variate preocupări cărturărești, pentru care, cu prietenie, îl felicit și îi doresc să ne bucure și pe mai departe cu astfel de daruri livrești.

Volumul prezentat aici este ca o ladă de zestre pe care cineva deschizându-o va afla în ea o comoară de preț cu patrimoniul localității Gătaia, veritabilă carte de vizită pentru oricine va păși vreodată prin aceste binecuvântate locuri.

Preot dr. Marius Florescu